

EVANGÉLIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutca 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Közoktatásügyünk s a róm. kath. egyház. — Felhívás. (Kálmán Farkas). — Tiszt. Ihász László úr lelkiismeretének megnyugtatósára. (Lágler Sándor). — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Közoktatásügyünk s a róm. kath. egyház.

Hazánk alkotmányának visszaállítása óta, a mint sorsunknak uraivá lettünk a közélet egy ágában sem mutatkozik oly munkásság, mint a közoktatás terén. A felmutatott eredményre nézve különbözök lehetnek a vélemények, de az tény, hogy itt folytonos majdnem lázas nyüzsgés, mozgás uralkodik. — Az állami élet fejlődését vezető férfiak ép úgy, mint a magyar társadalom minden öntudatos tagja érzi, hogy a köznevelés kérdésének sikeres megoldásától függ hazánk jövője, nemzetünk jóléte. — Valóban úgy is van, mert elvész a nép, mely tudomány nélkül való. — Társadalmunk minden rétegét a műveltség magasabb színvonalára emelni egyesnek úgy mint községnek, egyháznak úgy mint az államnak legszentebb feladata; s az ügyek élén álló férfiaknak legfőbb bölcsesége abban állana minden számbavehető tényezőket a közműveltség emelésére egyesíteni; mert egymagára a közélet tényezőinek egyike sem oldhatja meg sikeresen feladatát, anyagilag nem bírja meg a terhet, szellemileg egyoldaluvá lesz a nevelés, mindkettőnek szomorú következménye a közjólét hanyatlása. — Hiszen a közélet nem egyéb mint az egyesek összeműködésének folyamánya; a harmonice képzett egyének, harmoniát hoznak a közéletbe is.

Hajdan ezt nem akarta belátni az egyház, a munkát senkivel sem akarta megosztani; kizárólagos jogot követelt a szellemekre, s hol hatalma volt, valószínűsítette is: most nem veszi figyelembe az állam s a törvényalkotás és végrehajtás hatalmával igyekszik leszorítani, korlátozni az egyházakat, s hol elég hatalommal bír erőszakkal is keresztül viszi célzatait.

A közoktatás intézése, rendezése körül tehát folyik a küzdelem, néhol elkeseredetten, de mindenütt kitartóan, mert úgy az állam, mint az egyház érzik, hogy e harcz eldőlésétől függ jövőjük biztosítása vagy veszélyeztetése.

Közoktatási kormányunk mindjárt kezdetben kimondta az „inconfessionalismus“ elvét, holott az állam közjogi álláspontja nálunk inkább „interconfessionalis“ volt. — Az úgynevezett liberális irány melegen üdvözölte e tény, jóllehet ez elv épen nem liberális, mert az állam mindenhatóságának vált forrásává, minek következménye minden többi jogosult társadalmi tényezőnek korlátozása.

A vallás-erkölcsi élet ápolói — az egyházak belátták, hogy ez elv következetes keresztülvitele az ő megölő betűjök. Belátta ezt főleg az ily veszélyek iránt ép, kifejlett érzéssel bíró róm. kath. egyház s hitelveinek megfelelően befejezett tökélyű szervezeteiben, anyagi gazdagságában s kivált vezérei intelligentiájában s magas társadalmi helyzetében gyökeröző hatalmával ellent áll az elv valószínűsítésének, teljes szívszággal ragaszkodva intézményeihez, mindég szorosabbra fűzi az egyház és iskolái között történelmi-leg létesült viszonyt.

Tehette azt és teheti a győzelem annál biztosabb reményével, mert egyrészt az állami életnek közjogilag hatalmas tényezője, másrészt az elmúlt évszázakból birt nagyrészt állami eredetű s államilag kezelt alapítványaira, híveinek túlnyomó számára támaszkodhatik. — Nem csoda tehát, ha kettős, évszázakon át itt-ott kiontott vér árán is érvényesített jogköveteléséhez, hogy ő az egyedül üdvöztető egyház és hogy ez országnak a „regnum Marianum“-nak ő egyedüli igaz egyháza, sőt birtokosa makacsul ragaszkodik.

S a multból folyólag tagadhatlan tény, hogy a magyar állam és magyar róm. kath. egyház viszonyai és érdekei, habár ez utóbbiak gyakran ellentétesek is oly szorosan összefűzvék, hogy állami életünk leghatározottabb férfiai is, a bekövetkező rázkódásoktól tartva nem merik —, a róm. kath. egyház állítólagos jogfentartási következetességéből, tulajdonképen pedig jól felfogott érdekből nem akarja e viszonyt felbontani.

A vatikánból, a róm. kath. egyház központjából megindult actio a föld kerekészen mindenütt érezhető hullámokat ver: a közel Olaszországban ép úgy, mint a távol Mexikóban; a róm. kath. Franciaországban, mint a túlnyomólag protestans Angol- és Poroszországban vagy a görög-keleti Oroszországban. — Némely helyütt a törvényhozás terén is nyilvánult a kulturharcz, mint Németországban; de folyik az mindenütt a vallásügyenlőség czímén a vallásegység javára, terjesztve a szerzetesek ezrei, melegen üdvözölve s híven támogatva a róm. kath. népek milliói által, a hol teheti: támadólag, hol a helyzet követeli: védőleg. — Ez utóbbi alakban nálunk, s legeredményesebben a köznevelés terén, — támogatva a divatos liberalismus s pártpolitika által.

Méltányosan gondolkozó ember az önfentartásra irányult törekvést rossz néven nem veheti, mert az önvédelem jogosultságát mindaddig, míg az saját körén belől mások jogainak és érdekeinek tiszteletben tartásával, erkölcsileg és jogilag megengedett eszközökkel folytatják, tagadni nem lehet. — Az ellenkező meggyőződésű s álláspontu ember is, okulva a nyert tapasztalatokon önvédelméről gondoskodik, ellenhatást fejt ki.

Óriási segélyforrásainak megnyitásával a róm. kath. egyház rendezte s rendezi közoktatási ügyét, az országos törvény keretén belől, saját szellemének s érdekeinek megfelelőleg. — A szó szoros értelmében testestől, lelkestől saját embereire bízva az oktatást, kik közös anyjuk emlőire helyezik a gyermeket, hogy annak tejével táplálkozva nőjön nagyra, legyen első sorban róm. kath., de mindenestre magyar róm. kath. is.

Igen jól tudja, hogy a családi élet a közéletnek forrása s a család lelke a nő, az anya. — Ezt mélyen érző szívének melegével, gyakran ábrándig eleven képzelődésével magához csatolni anyni, mint bírni a családi életet, mint uralkodni a közéleten. — Míg a nő a férfi durva hatalmának szolgálatában állott, s a férfi volt otthon s a közéletben is az úr, minden nagyobb városban, kivált püspöki székhelyen fiiskolák emeltettek; most, midőn a haladó műveltséggel a nő értéke és befolyása emelkedett, alig van hazánkban egy püspöki székhely, melyen a fensőbb leánynevelés számára paloták ne emeltetnének. Dús alapítványokkal ellátott ez intézetek apácák vezetésére bízva a családi életnek az egyház bűvkörebe való bevonásán híven fáradoznak.

Külön róm. kath. tudományos egyetem, külön róm. kath. tudós-társaság szervezésének tervei, melyeknek valósításához, ha akarják, módjuk is van, karöltve a virágzó Szent-István és Szent-László társulatokkal mutatják, hogy nem hullával van dolgunk, mint sok látva nem látó állítja, hanem élő, élni sőt uralkodni törekvő oly hatalommal, mely a köznevelés alapján a szellemi élet birodalmában versenyre kél s diadalra jutni akar.

Ki ne emlékeznék a középiskolai törvényjavaslat tárgyalásakor a magyar róm. kath. püspöki kar kiváló férfainak, előkelő országnagyok által is támo-

gatott hatalmas fellépésére? Még az ellenvéleményű is kényszerítve volt bevallani, hogy itt egy hatalmas testület kitűnő képviselői elveiket oly határozottsággal s czéltudatossággal mondták ki, mely minden alkut kizár, s hogy az anyni éles elmével, oly szilárd hűséggel védett érdek bizony nagyobb figyelmet érdemel, semhogy felelte napirendre lehetne térni; a mint e fellépés hatása a legújabb középiskolai tantervben kifejezést is nyert.

De a róm. kath. egyház tovább is ment. — Benyult a felekezet nélküli nevelés védbástyái közé, saját táborában kereste fel ellenét. Első lépésénél látszólag kevés sikerrel, de hatalmas kezdeményezéssel.

Haynald bíborosnak az „országos katolikus segélyalap“ tárgyában kiadott s e lapok hasábjain is kivonatosan közlött körirata az Eötvös-alappal néz kemény farkasszemet. — Ki úgy a felszólaló egyháznagyot mint társait ismeri, az tudja, hogy szava nem lesz elhangzó szó a pusztában, s legalább is annyit következtethet, hogy a róm. kath. egyház tanítóit az Eötvös-alaptól el fogja vonni s egyéni s családi érdekeik teljes erejével magához fogja csatolni.

Ki aII. országos tanítói képviselői közgyűlés előtt s a rajta történeteket figyelemmel kísérte, láthatta, hogy a róm. kath. egyház tanítóinak a felekezetökből iskola érdekei köré való tömörülése bevégezt tény, s már első feltűnésével is megzavarta az államkormány nevelésügyi híveinek nyugalmát. — Most ez egyszer a róm. kath. egyház lelkészeit kizárták, a megjelent felekezeti színezetű tanítókat leszavazták ugyan, de hogy ugyanezen felekezeti tanítók számának a tanítói képviselői közgyűlésen várható szaporodásával mint alakul a jövő, nem nehéz megmondani. — Aligha nem fog saját táborában vereséget szenvedni a felekezet nélküli iskola, hogy hódoljon a „Nagyasszony“ híveinek.

Lehetnek, kik sötéten látónak fognak mondani. Adja Isten, hogy csalódjám; de én nagyon tartok tőle, hogy a róm. katholicizmusnak közéletünk minden terén, népeletünk minden rétegében mutatkozó tevékenysége mellett, ha nem is jogilag, de tényleg; s a multtól talán eltérő, de még is nyomasztó alakban uralkodóvá lesz a „Szűz Mária, Isten anyja, Magyarország védője.“ — O. A. M. D. G.!

Bizony itt volna az ideje, hogy mi magyar protestánsok is megértve a kor intő jeleit, s kibontakozva, a dunántúli kerület felügyelője által ép oly szellemesen mint igazán jellemzett álliberalizmus papírbékből az evangéliom örök igazságu elvein épült lelkiismereti szabadságnak védelmére keljünk, s népünk és egyházunk javán lelkesedéssel és híven munkálkodjunk. — Ha kevesen vagyunk, szorosabban tömörüljünk; ha szegények, szenteljünk erőnk legjavát egyházunknak s hazánknak, s erőtlenségünkben meg fog dicsőülni Isten mindenhatósága. Nem lesz ellenségünknek diadalma rajtunk, „Erős vár a mi Istenünk!“ —

Felhívás.*)

A magyar ajku ág. hitv. evang. lelkesz Atyafiakhoz!

Miután az Ács Mihály által 1696-ban kiadott Zengedező menyei kar című énekes könyv már Lovász-Patonán is örök nyugalomra tetetett, s többé már sehol közénekes könyvül nem használtatik: egyh. irodalom-történeti szempontból szükségesnek itélném, ha a benne található XVII. százai énekszerzőkről némi adatokat szednék össze, hogy ez által is törüljön le protestáns egyházunkról azt a nagy absurdum állítást, melyet Toldy Ferencz vetett reánk („Magy. költ. tört.“ Pest 1854. 239. l.), hogy t. i. Szenczi Molnár Albert után a prot. egyházi költészetben szünet lett érezhető.

Nem akarván a magyar irodalom-történet úttörő bajnokának nagy számu — ilyenmü — botlásai között, e meglehetősen nagy botlásáról ezúttal bővebben szólni, — im előterjesztem a Zengedező menyei karból a XVII. század ág. hitv. ev. egyházi költőinek névsorát, az általuk irt énekek száma s kezdő sorával együtt, s tiszteletteljes bizalommal kérem a magyarajkú ág. hitv. ev. lelkesz atyafiakat, kegyeskedjenek velem írásban közleni, bármí csekély életrajzi adatokat tudnának, vagy szerezhetnének is, az alább következő sz. poétákról:

1. Ács Ferencz . 240. A mi szívünk csak te hozzád . . .
2. Ács Mihály . 389. Minden e földön . . . (szerk.)
3. Besarmi . . . 394. Bizom te benned . . .
4. Cseh 590. Tudjuk uram isten . . .
5. Diós Györben . 254. Dicsértessék uram . . . (ki volt a XVII. száz közepétől oda való pap?)
6. Karcsai Kata . 984. Kegyes Jézus halld meg . . .
7. Kaspar Seorm . 559. Krisztus ki vagy nap és világ
Menyországra irt igazság
8. Mikei Ádám . 182. Áldott sz. lélek úr isten . . .
583. Mulandó világnak muló . . .
9. Ormáni János . 298. Ó bádjadtt lélek . . .
10. Regius Király
Jákob 314. Kegyes Jézus én imád-ságomra. (Erről már irtam, hogy rózsnyói magyar pap volt 1656—1687-ig, szám szerint a hetedik.)
11. Skultéti Márton . 55. Mostan örvendezzünk . . .
12. Tatai István . 27. Szívemet hozzád emelem,
Dicséretedre serkentem.
13. Torkos András . 321. Teljes minden életemben . . .
Fordítás ebből: Straf mich nicht in deinem . . .
14. Tóth István . 470. Téged igazán . . .
15. Vázsoni Márton . 372. Magasságba szemeimet . . .
16. Ki fordította németből ez éneket?

) A Prot. egyh. és isk. lap t. szerkesztőségét kérem ennek közlésére. — K. F.

Maradj velünk mi Krisztuzunk,

Mert már este felé járunk . . .

Német szövege: Ach bleib bey uns, Herr Jesu Christ! ezt az éneket még ma is nagyon használják a pápisták, több népénekeskönyvükben meg van.

17. Ki fordította ezt:

Magasztallak én téged

Isten egeknek királyát . . .

Német szövege: Ich danke dir lieber Herre..

A német szöveg nem alkalmas arra a dallamra, melyen a reformátusok ma (146. sz. a.) éneklék, a magyar szöveg így van a Zeng. m. karban is. Nagy Lajos „Általános choral könyvé“-ben (102. l.) a ref. dallamtól némileg eltérő, némileg ahhoz hasonló dalt ad, mely szinte alkalmatlan az 1762-iki „Presburgisches Gesang-Buch“-ban az 591. l. található szövegére.

A tót szöveg: „Dékujif mily Pane“ — ez első sorát láttam az 1859-iki „Balog-i“ Cantionaléban — tehát, akkor már ez énekek — legalább tótul — kellett létezni.

18. Kí fordította Luther e következő énekeit, melyek e számok alatt állnak:

32. Jövel népek megváltója — Luther ezt Ambrosiustól fordítá — német szövege; Nun komm der Heyden Heyland.

54. Menyből jövök most hozzátok — német szövege: Vom Himmel hoch da komm ich her. Benne van az 1652-iki Lócsei ref. Cantionaléban 126. l. Erről az énekről mondá Bogisich úr az akademia előtt, hogy ős keresztyén hymnus (természetesen pápista!) Risum teneatis . . .*)

179. Jövel sz. lélek úr isten, Töltsd bé szíveinket épen; n. sz.: Kom Heiliger Geist, Herre Gott, — ez is benne van az 1362-iki ref. Cantionaléban, a 184. l.

454. Erős várunk nekünk az isten. Nagy Lajosnál: Erős vár nekünk az isten, tehát egy szótaggal kevesebb. A győri énekesben (1848. évi kiad.) nagy sajnálatomra nincs meg. Elefánt Mihály fordítása szerint: Erős vár a mi istenünk, ez is egy szótaggal kevesebb. — A XVI. száz ref. gyűjteményeken kezdve, ezekben mindenütt; Erős várunk nekünk az isten.

Aranyos-rákosi Székely Sándor „Unitárius vallás történetei Erdélyben“ cz. műve szerint fordította: Dávid Ferencz — én is így tartom, — ámde Tóth Ferencz „Prot. ekl. hist.“ 389. l. nyilván mondja: „Erős várunk“ stb. Skaritzza Máté Ráczkevi prédikátor fordította Lutherből. — Ki hát az igazi fordító? Haan Lajos, Weber Samu, Bierbrunner Gusztáv, Gyurátz Ferencz, Sántha Károly, Jezsovits Pál tiszt. atyafiaktól kérem a választ rá!

A lócsei 1652-iki Cantionale 253. lapján, nem egy ének: „Az ecclesiának ellenségei ellen“ L. M. név alatt, „Atya isten tarts meg minket“

*) E. E. Koch i. k. 241. l. szerint Luk. ev. 2. alapján készítette Luther, tehát eredeti, s írva van: „Aus fremden Landen komm ich her“ kezdetű német világi ének dallamára (u. o. 467. l.), tehát nem róm. kath. kelt 1535-ben (u. o. 470. l.), tehát nem ős ének; először megjelent a Lothernál nyomtatott Magdeburger G.-ban 1540-ban. — Szerk.

kezdetű. — A XVI. százi gyűjteményekből nyilván való, hogy az ének is Luther-é, — a Zeng. menyei karban is meg van 453. sz. a., de a német szöveg nincs felette, mint a többi németből fordított énekeknek!

Egyelőre ezek volnának azok, mikre lehető feleletet kérnék tiszt. atyámfiaitól, közös kincsünk a magyar prot. egyház-irodalom érdekében.

Áldás. kegyelem s béke velünk!

Gyüj'd — u. p. Siklós — 1883. aug. 31.

Kálmán Farkas.

Tiszt. Ihász László úr lelkiismeretének megnyugtatóra.

Igenis, a gyülekezeti magtár érdemes a segélymagtár címére. Hogy jövedelmező legyen, nem kell azért 3 véka után 1 véka, sőt 4 után sem, hanem 5 után egy, ez 20%. Hát ez nem uzsora? Nem, mert nem 5 frt után jár néhány hónapra 1 frt kamat, hanem 5 mérő buza után, melyet a magtár teszem márcziusban vagy áprilisban, vagy májusban ad, jár aratás és cséplés után, augusztusban, szeptemberben egy mérő kamattal együtt 6 mérő, aztán quitt. — Kap a szegény ember, mikor kenyér dolgában leginkább van szorulva, 5 mérő búzát, midőn annak méreje legalább 5 frt, tehát $5 \times 5 = 25$ frt értékű eleséget, melyet megöröltethet, korpáját is használhatja jószágának, nem veszi uzsorakamatra a boltból a drága lisztet. Aratás, cséplés után, midőn (ha csak inséges aratás nincs), a buza méreje 4 frt, ad vissza 6 mérőt, melyet ha akkor eladna, kapna $4 \times 6 = 24$ frtot. Tehát kap 25 frtot, mikor meg van szorulva, és ezt kamatostól lerója 24 frttal, mikor van neki miből. A magtár nem hogy kamatot vett volna kölcsönére, hanem 1 frtot ajándékozott. És a magtár mégis nyer, mert az a most 4 frtos mérő buza a jövő tavasszal, emberi számítás szerint ismét 5 frtos buza lesz. Vagy talán nagy különbözetet vettem fel a tavaszi és őszi ár között? Nem gondolnám. De legyen kevesebb, fele annyi a különbözet: egy kilán vagy métermázsán csak 1 frt, tehát 1 mérőn csak 50 kr., akkor a számítás így üt ki: kap a szegény ember $5 \times 5 = 25$ frtot, ad pedig $6 \times 4,50 = 27$ frtot, ez csak 8%, ez nem uzsora. Hogy ezt 4—5—6 hónapra s nem egy évre fizeti, és így 16—20% jönne belőle ki: igen, a magtár javára ennyi, de a szegény ember rovására csak 8% marad az, mert csak egyszer arat vagy csépel egy évben a szegény ember. A gyülekezeti takarékmagtár tehát Ihász úr citálta Luk. 6, 30—35 értelmében is megáll a lelkiismeret ítélőszéke előtt, sőt Luk. 6, 38. megírt Jézusi parancsot teljesít: „Adjatok és néktek is adattatik; jó mértéket, megrázott és elfolyó mértéket adnak a ti kebeletekbe.“

Lágler Sándor.

B E L F Ő L D.

Dunánineni egyházkerületi közgyűlés. — Főtiszt. Dr. Geduly Lajos, superintendens úr, s első napon nagymélt. Szent-Iványi Márton, második napon nagys. Mossóczy Lajos urak ikerelnökelete alatt szeptemb. hó 5-én és 6-án tartotta egyházkerületünk rendes közgyűlését Pozsonyban. — A közsiklához verődő hullámok lassan, lassan elsímulnak. Az itt-ott kitörő párt-

tusa szűkebb mederben mozog, s könnyen beáll a kiengetszelődés. Ez volt a gyűlés jellemző vonása. — Talán, talán építéshez is fogunk; a herosztrateszi dicsőség után vágyakozók száma apadóban, tűzők lohad. — S ez jól van így.

A közgyűlést megelőző értekezleten szokás szerint megállapított a közgyűlés napirendje. — Másnap Ringbauer Gusztáv, rajkai lelkész, János evang. V, 1—14. alapján épületesen szólott az egyház javának előmozdításáról, béke-, irgalmas szeretet- és imára intve hallgatóságát. Utána a közgyűlés helyén főpásztorunk kenetteljes imája s felügyelőnk megnyitó beszéde után kezdetét vette a tárgyalás.

A superintendensi évi jelentés szokott kimérintőn tartva a kormányzati év rajzát adta, híven, tárgyilagosan, mint mindig. (Kivonatot később hozunk.)

Királyi családunk öröme kelt örömünk egy hódoló feliratban nyert kifejezést. — A róm. kath. egyház lelkeséi által elkövetett törvénysértések hosszú sora megdöbbentette a gyűlést. — Kardos, trencséni plébános levele, melyben az elkeresztelek tárgyában hozott főtörvényszéki ítéletekre hivatkozva, kimondja, hogy a törvény szigorától mitsem tart s kath. lelkési feladatát (a törvénysértést?) zavartalanul folytatni fogja; természetes — a szegény elkárhozott eretnek-lelkek üdvössége érdekében, — megmutatta, hogy ez oldalról kíméletre épen nem, de még törvénytiszteletre sem szabad számítanunk.

Múlt évi egyetemes gyűlésünk 5. pontjánál Nyitra megszólalt. — Alakilag kifogásolta a határozatot, mert úgy mond, az ügy nem tárgyalatott előzetesen sem a kerületek, sem az esperességeken; tartalmilag helytelenítette, mert politikát lát behurczolva az egyházba. Elnöki helyről megkapta a választ. — Egyházi elnökünk a határozathozatal korrektségét megvédte; világi elnökünk a kérdéses indítványt letette a napirendről. — A pánszlávizmus ellen hozott határozat, a passiv ellenállással való fenyegetés daczára kerületünkben is jogérvényessé lett. — Helyre állt a nyugalom, a kedélyek izgatottsága elsímult. — Békésen folyt a további tanácskozás.

A Reischel-alapítvány bizottságának jelentése meghallgattatott s helyeseltetett.

Kormáuyrendeletök özöne lett kihirdetve. Azon rendelet ellenében, mely a lelkészeket felhívja, hogy a bélyegtelen okiratokról vegyék fel a leletet s jelentsék be a pénzügyi hivataloknál, az egyetemes gyűlés utján folyamodni kívánunk; mert a lelkész állásával nem tartjuk a követeltet megegyeztethetőnek.

Szept. 6-án az egyetemes gyűlésre képviselők küldettek. — A pénztárt vizsgáló bizottság jelentései felolvastattak. — Hegyeshalom és Levél anyásítása jóváhagyatott; Kralova anyásítása feltételekhez kötött. — Vandrák Andrásnak üdvözet küldése határoztatik. — Hálaimával a rövid gyűlés berekesztetett.

Gyámintézeti gyűjtés 854 frt. 28 kr.

Még egyszer az az Alsó-Nógrád! Farkas Géza úr a nógrádi esperesség közgyűléséről irt közleményemet bírálva többek között azt mondja, hogy az „olvasó közönség félrevezetésére volt irányozva.“ Tudom, hogy a meddő polemia olvasó közönségünknek

nem kedves eledele, mégis kérem kell nt. Szerkesztő Urat, szíveskedjék rövidke védelmemnek egy kis helyet szorítani, hogy Farkas urat értesíthessem, miszerint tévednem igen is lehet, de félrevezetni senkit sem szokásom.

Mit is irtam voltaképen? Hogy a tisztikar lemondott, hogy az elnökség újra meg fog választani, hogy a losonci állami tanítóképző- és gymnasiumban ifjaink a vallásból semmit sem tudtak, hogy e miatt egy vallás-tanárrol kell gondoskodni s hogy az alsónógrádiakat pezsgő vérük megfosztotta higgadságuktól, midőn azt sürgették, hogy az iskolákban minden tantárgy kivétel nélkül magyarul taníttassék s hogy e fontos kérdés formulázás végett egy szakbizottságnak adatott ki. — Ennyit, sem többet sem kevesebbet!

És hogy az, mit így megírtam, szóról szóra így történt, igazolják ezt a Farkas úr által is hitelesített jegyzőkönyvek. Ki jár helyesebb úton? Az-e, a ki tényeket regisztrál, vagy az, ki a tények előadását az olvasó közönség félrevezetésére irányzott törekvésnek nevezi el, minden elfogulatlan olvasó előtt világos.

De Farkas úr közleményemet azon oknál fogva is kicsinyli, mert abban mindent, mi a gyűlésen történt, nem közöltem s így, úgy mond, nem adtam hű képét a gyűlés lefolyásának. Ez nagyon furcsa logika. Hát Farkas úr azt hiszi, hogy ha például az ő corpusából csupán az arcját rajzoltam le, nem lehetne azért hű a kép? Aztán kinek áil jogában az író szabadságát korlátozni abban, hogy mennyit írjon? Ha Farkas úr keveselte közleményemet, igen jól tudja ő forgatni a pennát s több ideje is van mint nekem, irhatott volna többet, vagy legalább a közönség okulására kiegészíthette volna szerinte hiányos referádamat.

A mi Farkas úr lázas ugrását illeti a „pezsgő vértől“ az „aludt vérig!“ Ne tüzeljünk olyan nagyon! mert valamint a fehér és fekete szín között nagyon még sok egyéb igen pompás szín, úgy a lázas vagy pezsgő és aludt vér között is van még elég válogatni való. Én részemről csak a „higgadtnál“ maradok.

Különböztetnem tisztelem Farkas úr meggyőződését, de célzott tévesztett támadását visszautasítva meggyőződésemnél a szőnyegen levő kérdésre nézve megmaradok, mert „egyházi életünkre határozottan káros befolyásúnak tartanám, ha iskoláinkban minden tantárgy kivétel nélkül azonnal magyarul taníttatnék.“

Jól tudom, hogy e kijelentésem nem népszerű, de mivel híven megakarom adni (Máté 22, 21) „a császárnak a mi a császáré és az Istennek a mi az Istené“ — az olcsó popularitást nem is hajhászom. Isten velünk.

Nógrádi.

II. Országos képviselői tanítógyűlés. A gyűlés, melynek munkálkodása egy egész hetet vett igénybe, mindenek előtt letárgyalta a kertészetre és mezői gazdaságra vonatkozó tetteket. Kozma Ferencz előadja: Minő szemléltetési eszközök szükségesek a történet tanításához? A javaslat elfogadtatván, határozatba ment: kéressék fel a miniszterium, hogy a történelmi térképek és képek tervezését vegye kezébe s azok előállításáról gondoskodjék.

A gyűlés kimondja, hogy a magyarországi tanítók árvaháza eszméjét magáévá teszi; az árvaház jótéteményeinek gyakorlásában felekezeti s nyelvi különbséget nem ismer; az árvaházak kapcsolatosan különféle tanintézetekkel állíttassanak fel; a vallás és közoktatási miniszter kéressék fel, hogy az épülőfélben levő budapesti tanítóképzőintézetben már most 10—12 tanítóárva eltartására alkalom nyujtassék; a nevezett árvaház az Eötvös-alap évi kiosztott jótéteményeiben részesüljön; az árvaház fentartása céljából a tanítóegyletek árvaházi bizottságokat szervezzenek, s az országos nyugdíj- és gyámintézetből tanítók árvái részére kiutalványozott összeg azon esetre, ha az árva valamely árvaházban helyeztetnék el, az árvaház javára essék. A hanyag iskoláztatásra vonatkozó tétel elfogadtatván, határozatba ment, hogy a népoktatási törvénynek az iskolalátogatásra vonatkozó részei a községi előjáróságok által minden tanév elején pontosan kihirdetendők s az ABC- és olvasókönyvek címtáblái belső oldalára lenyomandók. A nevelési szakosztály előterjesztésére a népiskolai növendékek túlterhelése tárgyában határozatott: különbség tétessék az osztott és osztatlan népiskola tananyagára nézve, különösen a vegyesnyelvű iskoláknál, az órend ügy állapítassék meg, hogy az a közegészség, paedagogia és didaktika követelményeinek megfelelően; munka és pihenés közt legyen meg a célszerű váltakozás; a tankönyvek az osztályok tananyagának megfelelően; a kézirati füzetekből való tanulás mellőztessék s házi feladványokkal a tanítványok el ne halmozassanak. — Dr. Emericzy Géza szakosztályi előadó hosszabb beszéd kíséretében ajánlja a szakosztály által megállapított munkálattal a tanítási anyag megkülönböztetésére szolgáló elvekre nézve, az osztott és osztatlan elemi iskolában, mely munkálattal lényegtelenebb módosításokkal elfogadtatott. A realiakról szóló tétel, mely a játék meghatározására és paedagogiai jelentőségére, nem különben a játék alkalmazása, a játéktérre s a játékok összegyűjtésére vonatkozólag foglal magában megállapodásokat, elfogadtatott. Péterffy Sándor felolvassa az Eötvös-alapot kezelő és osztó bizottság ügyrendjét, mire az egészségügyre vonatkozó tétel tárgyalatott. Erre a gyűlés kimondja, hogy felkéri a közoktatási minisztert, hogy a szakosztályi munkálattal tesse közzé a „Néptanítók lapjában,“ hogy így erre fölhevessék a tanítók figyelme. — Következett az országos tanítótestület képviselői közgyűlésének szervezésére vonatkozó szakosztályi javaslat tárgyalása, melyre nézve Reberich következő módosítványa fogadtatott el: A tanítóegyletek országos gyűlésének képviselőiül csak nyilvános tanintézetekben működő elemi népiskolai okleveles világi tanítóférfiak, továbbá felső nép és polgári iskolatanítók választhatók meg. Végezetül a III. országos tanítógyűlés előkészítőbizottsága megalakulására tették intézkedések, a mennyiben azon 14 testület választatott meg, melyeknek kebeléből a bizottság alakítandó. — Békei Imre ezután a közgyűlés berekesztéseképen beszédet intézett a képviselőkhöz. Örömmel konstatálja, hogy a közgyűlés is élénk czáfolatúl szolgált azok ellenében, kik a képviselői tanítógyűlés élet-

képességében nem bíztak. A közgyűlés hasznos munkát végzett. Adja Isten, hogy a III-dik országos tanítógyűlés tovább folytassa a megkezdett munkát. — Köszöni a bizalmat, melylyel iránta viseltettek. Beszédét az apostoli király, a királyi család s a közoktatásügyi miniszter éltetésével végzi. Gálpár János forró köszönetet mond Békeynek, ki az elnökség nehéz munkáját tapintatosan teljesítette s ezzel a nagygyűlés tanácskozásainak biztosította a sikert. Köszönetet mond Tanoss Imre helyettes elnöknek, ki az elnököt a gyűlés vezetésében hathatósan segítette, s a jegyzőknek, kik munkájuk teljesítésében a legnagyobb pontossággal jártak el. Ezzel a II. országos tanítóképviseleti közgyűlés véget ért.

K Ü L F Ö L D.

Ausztria. — A csehországi ág. h. ev. superintendia aug. 20. és 21-én Prágában tartott közgyűlése elé a bizottmány következő indítványt terjesztett:

Az 1883. évi május 2-iki iskolatörvény-novella a a népiskolatörvény 48. §-át oda módosította, hogy jövőben az iskolák vezetői képesítve legyenek a vallás-oktatásra a tanulótöbbség felekezetében s hogy ennél fogva ezen felekezethez tartozzanak. Miután az osztrák népesség és így a nyilvános népiskolák tanulóinak többsége is római katolikus, ezen a nyilvános népiskoláknál behozott felekezeti többségelv nem egyéb, mint a nyilvános népiskolák katolikus tanítványokká való alakítása. Ezáltal az utolsó külső ürügy is el-esett, mely mindaddig érvényesítettet, hogy az evangélikusok jogellenesen a községek iskolai terhei viselésére köteleztessenek, s melynél fogva ezen iskolák felekezetnélküliek s ne katolikusok legyenek. Az ev. egyházra nézve ezáltal parancsoló kötelezőséggé lett minden eszközzel oda hatni, hogy az ev. népiskolák visszanyerjék az 1869-ben jogellenesen tőlük elvont nyilvánossági jellemökét és hogy ezzel az ev. iskolagyűlekezetek a községi iskolaadó fizetése alól felmentessenek. Ezen cél elérésére a superintendentialis bizottság következő resolútió elfogadását javasolja:

Tekintettel arra, hogy 1. az ev. népiskolák már az 1805. aug. 11-iki népiskolai alkotmány szerint nyilvános iskolák jellemével bírtak s ennél fogva ezeknek fentartói a községek népiskoláihoz semmiféle járulékot nem fizettek, ha csak oly ingatlanok birtokában nem voltak, melyekhez ilyen adó telekkönyvileg vagy szokásilag kötve volt; hogy 2. az evangélikusok népiskola-ügyök önálló vezetésére való joguk és más felekezetek hasonlóan iskoláikhoz való járulékok alóli felszabadításuk az 1875. császári pátens 11. és 13. §§. által határozottan megerősítettek és ezen pátens mint alaptörvény és magna charta kibocsátott; hogy 3. az osztrák államjog alaptételeihez tartozik, hogy alaptörvények egyszerű külön törvények által meg nem szoríthatók vagy el nem törölhetők, és hogy mindennek daczára a császári pátens fennidézett kacsai az 1869. május 14-iki népiskola-törvény 2. §. által megsemmisített; hogy végre 4. a nyilvános népiskolák az iskola-törvény 48. §-nak új szerkesztése által tényleg katolikus iskolákká átváltoztattak; elhatározza a superint. közgyűlés: a gyűlés zsinati tagjai a legközelebbi egyetemes zsinaton oda működjenek, hogy a népiskola-törvény 2. §. megváltoztatása által az iskola-törvény szerint szervezett ev. népiskolák nyilvános népiskolák jellemét és a községi iskola adó alóli felszabadítást visszanyerjék, s hogy e szerint hivatkozva az 1861. ápril 8-ki alapjogu császári pátensre a jogi és tényleges viszonyok pontos kimutatása mellett egy fölségi kérvény (Majestätsgesuch) készíttetnék és az egyetemes zsinat egy küldöttsége által ő felségének tiszteletteljesen átnyujtatnék.“

A bizottságnak ezen resolútióját a közgyűlés egyhangulag elfogadta. — Ugyanezen ügyben a Marburgban tartott bécsi superint. közgyűlés is nyilatkozott, indítványozván hogy az evang. iskola és a tanítóikon jogi állása szabályoztassék.

Az erfurti Luther-ünnepély. Lélekemelő ünnepélynek voltunk Thuringia földén szemtanúi az Erfurtban rendezett díszes Luther-ünnepélyben, mely fényes sikerével, gazdag változatosságával egy igazi népiünnep jellegével bírt. Erfurt lakosságának ünnepi hangulata már aug.-hó 7-én mutatkozott, mert alig volt ház, melyen Luther magvas mondatai, leginkább asztali beszédeiből kiválogatva vagy arczképei szép zölddel körülvéve ne díszlettek volna. A római kath. lakosság is általában véve loyális magaviseletet tanúsított az ünneplőkkel szemben, papjaik fanatizmusa daczára bekezdik már látni őket is, mivel bírnak már mint németek nagy reformátorunkban. Ha mégis némely épületen az ünnep hangulata külső kifejezést nem nyert, úgy az a görbe bot befolyásának tulajdonítható.

Már aug. 7-én élénk színézetet mutatott a város. E napon sereglettek egybe a különféle német egyetemek hallgatói; zászlójuk volt az ismertető jelük. Katonazene kísérte az egyetemek e képviselőit a Luther-ünnepélyen lakásaikra. Sietek kiemelni, hogy az egyes egyetemek hallgatói csoportonként, nagyobb vendéglőkben voltak a Luther-társaság költségén elszállásolva, csak egyesek — köztük e sorok írója is — kerültek magánházakba. Estve felé nagy diákgyűlés tartatott az ú. n. császárteremben, melyen a folyó ügyeken kívül Dr. Lorentz az erfurti Luther-ünnepély létrejöttének lelke tartotta tartalmas üdvözlő beszédét.

Aug. 8-án volt a tulajdonképi Luther-ünnepély napja. Már korán reggel szállingózott itt-ott egy-egy diák vagy polgárember 16. századbéli ruhájában. A közlekedés az utcákon be lett szüntetve, a boltok bezárattak, általában mindenfelé példás rend uralkodott. A Frigyes-Vilmos-téren a kath. dóm-és severintemplommal szemben állítottatott fel 1½ órakor az ünnepi menet. Nagy állványon láttuk Luther emlékszobrát, honnan végig tekinthetett a nagy ünneplő sokaságon, balra a gyönyörűen felszerelt szószék állott, melyről az ünnepély befejezéseül Rogge potsdái udvari lelkész szónokolt, míg a jobb oldalon levő állvány a szász-weimári nagyhercegi család számára volt berendezve.

Aug. 8-án állítottatott fel a menet. A mit Erfurt és a német egyet. hallgatóság Luther és az evangéliomi ker. vallás tiszteletére e napon tett, felejthetetlen emlékünkné lesz mindaddig, míg az ev. nép Lutherben a hitnek hőseit, a lebilincselte szellem felszabadítóját ismeri és bírja.

Az ünnepi menetet megelőzőleg délelőtt 9 órakor ünnepi istentisztelet tartatott a Barfüssertemplomban, melyen Dr. Baur generalsup. s berlini udvari lelkész Luk. 22, 23 felett szívre ható beszédet mondott. Luthert mint német ifjút rajzolta, ki az erfurti zárdában megtért, hogy később mint férfi övéit a hitben erősítse s az üdv elnyerhetésére előkészítse. Egyidejűleg szónokolt az ágostoni templomban Rietschl papi seminariumi tanár Wittenbergből, még pedig ugyanazon textusból (Ján. 20, 19—31), melyből Luther és

1521. április havában ugyan e helyen prédikált. Mindkét helyen nagyszerűen énekelt a vegyes chórús. A tetemes összegű offertóriumok az Erfurtban felállítandó Luther-émlékszoborra fordítottak.

Az ünnepi menet öt szakaszból állott. A résztvevők száma 2800-ra tehető. 1521. ápr. 6-ika vala azon nap, melyen Luther Erfurt polgárai s diákjai által ünnepélyesen fogadtatott. E napnak emlékét ünnepelték ily fénynyel. Délután 3 óraker indult meg a menet.

Az első szakaszt képezték a kézművesek, kik ónémet ruházataikban szerszámaikkal jelentek meg.

A 2. szakaszt alkotta az egyes egyetemek végéremehetetlen műzsaserege. Minden egyetem külön jelennyel s saját zászlajával birt. A sorrend a következő: Erfurt, Berlin, Bonn, Boroszló, Erlangen, Freiburg, Giessen, Marburg, Göttingen, Jéna s a halle-wittenbergi egyet. hallgatóság egy része, míg a másik rész mint bursa antiqua közvetlenül az erfurti egyetem mellett indult.

Az ünnepi menet 3. szakasza az egésznek központját képezte, mivel abban a nagy reformátor alakja volt látható. Négylovas, széles takaróval födött ónémet kocsin ült Luther maga, mellette Amsdorf Miklós, velök szemben Pitzensteiner ágostoni szerzetes s egy az erfurti egyetemen tanult pommerániai nemes. Huszonöt studiosus nehéz kardokkal, bárdokkal, lándzsákkal s törökkel fegyverkezve védte a kocsit, míg az V. Károly német császár által Luther személyének biztosítása céljából, bár nem örömet adott császári küldött a kocsi előtt lovagolt. A kocsit követte lovon Crotus Rubianus, az erfurti egyetem rektora eredeti ruhájában, több egyet. tanár s számos tanácsnok Erfurtból. Ott láttuk Justus Jonas s Eoban Hesse méltó alakját, utóbbit, mint Luther férfiás bátorságának s meggyőződésteljes hűségének bámulóját. Luthert egy, a reformátorral feltűnő hasonlóságú erfurti iparos (Wittig bádogosmester) képviselte.

A 4-ik szakasz az erfurti egyet. tanárok egyrészét foglalta magában, őket követte a heidelbergi, greifswaldi, kieli, rostocki, müncheni, tübingai, strassburgi és lipcsei egyetemek műzsafainak beláthatatlan sokasága.

Az 5-ik szakasz a torgau-i vértések számára volt főtartva. Több torgau-i polgár 16-ik századbéli ruházataiban eredeti foszlányos zászlójukkal a menet kiegészítő részének tekintendő. Őket követték az erfurti patricziusok lovon és gyalog, nejeikkel s leányaikkal, kiknek ruházata — mivel maguk készítették — nagyon kivált a többieké mellett. Utánok újra kézművesek haladtak. Főlemlítésre méltó a kertészek gyönyörű kocsija, melyen virágok között istennőjük Flóra ült, hintve mindenfelé a színpompás s kellemes illatú virágokat.

Délután 3 óraker történt Luther ünnepélyes fogadása a schmidtstädter kapu előtt, s üdvözlé több karének az ágostoniak templomában. 6 óraker estve került vissza a menet, diadalútjában a néző s örvendező közönség által üdvözölve, a Frigyes-Vilmostérre, a honnan kiindult volt. A rend helyreállta után megható pillanat volt az, midőn a nagy ünneplő sokaság elénekelt az „Erős vár a mi Istenünk“ első két versét. Végig harso-

gott a szívet-lelket megható prot. hymnus az Úr dicsőségére és az ellenek daczára. A szász-weimári nagyhercegi családtól kezdve az utolsó jelenlevőig mindenki meg volt hatva e magasztos pillanatban. Az ének után Rogge lelkész gyönyörű beszédet mondott. Jellemezte rövid szavakban, velős kifejezésekkel Luthernek az erfurti zárdában történt reformátorra fejlődését, s a római zsarnoki szellem „a régi rosz ellenség“ mai jelentőségét. „Das Wort sie sollen lassen stahn . . . Das Reich Gottes muss uns doch bleiben!“ volt a beszédre az ünneplők egyhangu felelete. Rogge fölszólítására háromszoros Hoch-ot kiáltottunk Ő f-re, az agg Vilmos császárra, evang. hitünk védőjére.

A menet 6 órájában szép rendben elosztott. Estve 7 óraker megkezdődtek a nagy kerti ünnepélyek még pedig az eredeti ünnepi ruházatban megjelent sokaság befogadása céljából három helyen, melyen beszéltek Dr. Köstlin és Dr. Beyschlag halle-wittenbergi egyet. derék tanárain, s az erfurti ünnepi szónoklatok befejezésül Dr. Bärwinkel erfurti prédikátor. Főleg Köstlin és Beyschlag remek beszédei nagy benyomást gyakoroltak a nem evang. jelenvoltakra is. Több egyházi, leginkább Lutherre és az ünnepélyre vonatkozó zenedarabon kívül Liszt F. hazánkfia magyar rapsódiáját is eljátszották.

Aug. 9-én két külön vonaton rándult az ünneplő diáksokaság Eisenachba, onnan pedig a lakosság s a Luther-ünnepélyt rendező eisenachi bizottság üdvözlése után számos diadalíveken keresztül föl a Wartburg várára. A szász-meimári nagyherceg már előbb érkezett oda. A lovagok terme s a sz. Erzsébetképtár felé vezető lépcsőzeten emelkedett szónoklatot mondott Luther wartburgi tartózkodásáról Marbach eisenachi superintendens. — A Lutherének eléneklése — mely csakúgy harsogott az ég felé a Wartburgon s gyönyörű sziklás vidékén — s a nagyhercegnek az egyet. hallgatóság által történt üdvözlése képezte a wartburgi Lutherünnepély hivatalos záradékát. — Dr. Lipsius jénai egyet. theol. tanár beszéde egy közbejött vastag félreértés s tévedés következtében elmaradt, melyet azonban annál hatásosabban mondott s mondhatott el az eisenachi Festcommers alkalmával. Az ünneplők jó része a Wartburgban szétoszlott, s Eisenach felé sietett. E sorok írójának érdekében állott a nevezetes várat körülmenyesen megtekinteni, melyet a nagylelkű weimári herceg volt is szíves nekünk megközelíthetővé tenni, sőt adjutánsa megis magyarázott minden nevezetességet. Így nyitva volt előttünk Wartburg várának minden kincse. Mint protestáns előtt, Luther, mint magyar ember előtt Sz. Erzsébet, jeruzs. Endre királyunk leányának, Thüringia angyalának, a szegények jóltevőjének alakja lebegett előttem Wartburg történelmileg annyira nevezetes helyén, s fájt tudnom, mint rontotta meg marburgi Konrád, idejének méltó képviselője, ez áldott lélek harmoniáját egyoldalú beteges askesisével! A thüringiai nép még ma is hallhatatlanítja honleányunk a boldog emlékezetű Erzsébet áldott emlékét, mély értelmű legfőképen kegyességét és könyörületességét ábrázoló mondáiban.

Délután 4 óraker az egyetemes Festcommers tartatott meg Eisenachban, melyen Lipsius gyö-

nyörű beszédet mondott. Szünni nem akaró lelkesedéssel találkozta nagy igazságot mondó szavai. Szívünkre kötötte, hogy a hatalmas Róma újra hármassal veszi körül magát, sőt a romanismus napjainkban tovább megy a Luther korabeli katholicizmusnál, a mennyiben újabb konzessziók kicsikarását erőszakolja. A borszlói egyet. hallgatók elnökének (jogász!) indítványa folytán gyűjtés rendeztetett a diákok, eisenachi polgárok s a karzaton levő szép számú hölgyközönség között egy u. n. Luther-stipendiumra a „Chiesa libera“ theologusai számára, az örök Rómában. Az indítvány általános helyesléssel találkozott. Beszélt még a Festcommercen Grau königsbergi egyet. tanár, Marbach superintendens és egy eisenachi tanácsos. — Az eisenachi népünnep s a tervezett fáklyásmenet az esős időjárás miatt kétségessé vált.

Éjfél tájban külön vonaton tért vissza az ünneplők egyrésze Erfurtba. E sorok írója aztán még megtekintette az erfurti Lutherre emlékeztető helyeket, nevezetesen az ágostoni szerzetet s abban a Luthercellát, a hajdani erfurti egyetem, a humanisták egyik fészékének könyvtárát, az egyetem anyakönyveit, melyekben Luther („Luder ex Mansfeldt és Ludher“) mint tanuló és magister van bejegyezve.

Végül megemlítem, hogy az erfurti Luther-ünneplő alkalmából és annak emlékére Dr. Lorentz erfurti diakonus szerkesztése alatt egy „Erfurter Lutherfest-Almanach“ lett kiadva, és pedig következő tartalommal: 1. Erfurt társadalmi és politikai viszonyai a legújabb idők küszöbén, Dr. Schum hallei egyet. tanártól; 2. az erfurti egyetem és a humanisták, Dr. Heinzelmann erfurti gymn. tanártól; 3. Erfurt jelentősége Lutherre s a reformáció művére, Dr. Bärwinkel erfurti lelkésztől; 4. Erfurt Lutherhelyei, Scheibe lelkésztől; 5. az evangyéliomi örömneppek Erfurtban, Dr. Lorentztől; 6. Gusztáv Adolf Erfurtban, Dr. Kirchhoff hallei egyet. tanár s Darwin elméletének hírneves követőjétől; 8. az evangyéliusok és római katolikusok egymás közötti viszonya Erfurtban jelenleg és a múltban, Winkler lelkésztől. — Ára a díszesen kiállított s gazdag tartalmú Almanachnak 3 mark, az ünneplőn részt vett egyet. hallgatók 2 markért kapták.

Ugyancsak ez alkalommal Dr. Gerstel Gusztáv szerkesztése alatt egy „Illustrirte Lutherfest-Zeitung“ is adatott ki Erfurtban. Gazdag tartalmából kiemelendő: Gerstel gyönyörű költeménye az erfurti Lutherünneplő alkalmára; a Lutherjubiläum ünnepe. Dr. v. Tettautól; Luther élete, Dr. Nauktól; Luther az erfurti egyetemen s ágostoni szerzetben, Dr. Jakóbitól; s számos Lutherének, Luther- és Wartburg-mondák. — A csinosan kiállított képek mutatják Luthert és Bóra Katát; Luther lipcei vitáját Dr. Eckkel; Luthert a worms birod. gyűlésen és a Wartburgban, s tartózkodási helyeit Eisenach, — Eisleben és Wittenbergben.

Hiszszük, hogy az ünneplő vendégek a legjobb emlékekkel távoztak a kies Luthervárosból, vajha megérve azon szilárd meggyőződésünkre is: „Das Reich Gottes muss uns doch bleiben!“

Dobsina, 1883. aug. 21-én.

Szlávák Máttyás.

VEGYESEK.

— A lipót-szent-miklósi elpusztult egyház javára befolyt (7. kimutatás):

Pozsony megyei esper. gyámintézet	43	frt	37	kr.
Aszódi egyház gyűjtése	53	„	14	„
Gálósi egyház	50	„	—	„
Hidegkúti gyülekezet	7	„	36	„
Belecskai fiókyülekezet	2	„	16	„
Ritter Károly	1	„	—	„
Kalenda János	10	„	—	„
Sziklai Ottó	2	„	—	„
Bauer Adolf	1	„	—	„
Vasskó Gyula	2	„	—	„
Schönwiesner Kálmán	1	„	—	„
Takarékpénztári kamat	—	„	15	„
Hat kimutatás:	169	„	26	„

Összeg: 342 frt 44 kr.

Nyilvánosan nyugtatványozandó adományok közvetítésére szívesen vállalkozunk. A szükség nagy! Isten áldása minden filléren!

— Luther születésének négyszázas évfordulója alkalmából tervezett, s evangyélius magyar népünk épülésére szánt életrajza nyomtatási s kiadási költségeinek fedezésére adakoztak:

Zatkalik Lajos	—	frt	50	kr.
Eddigi gyűjtésünk	132	„	45	„

Összeg: 132 frt 95 kr.

Bármi csekély összeget szívesen fogadunk, s e helyütt nyugtázzuk.

— **Kérelem.** Közeledvén az 1883/4. tanév megnyitása, tisztelettel kérem a prot. hittanintézetek és akademiák nagytiszt. szaktanárait: méltóztatnának az istentisztelet elméletének előadásánál s illetve a tankönyv megválasztásánál Liturgikámról kegyesen megemlékezni s azt becses pártfogásukba venni. — Együttal értesítem a t. hittanhallgató urakat, miszerint Liturgikámat legjobban póstai utalvánnyal rendelhetik meg, a mikor is tiz példányra egy ingyen példánnyal szolgálok. — Kapható a munka nálam Eperjesen és Kókay Lajos könyvkereskedő úrnál Budapesten. (IV. Károlyutca 1.) Ára 2 frt. 50 frt. Kiváló tisztelettel vagyok — Eperjesen, 1883. aug. 24-én — Hörk József, ev. theol. r. tanár.

— **A theologiai akademián** Pozsonyban a beiratások kezdődtek szeptember 1-én s tartanak szept. 5-ig. Az alapvizsgálatok tartatnak szept. 7- és 8-án; szept. 10-én pedig lesz az 1883/4-iki tanévnek ünneplő megnyitása.

— **A tiszántúli reformált egyházkerület** szept. 4-től kezdve tartja gyűléseit Debreczenben. — Vályi János, újont választott főgondnok hivatalába igttatott. — Két közérdekű tárgy emelendő ki: A lelkészképzés, melyhez három vizsga kívántatik, u. m. a második tanév végén alapvizsga, a theologiai tanulmány bevégezése után a második, s egy évvel reá a harmadik. — A vadházasságok megszüntetésének módosítai iránt javaslat készítése végett egy bizottság lett kiküldve. — Főleg ez utóbbi tárgy oly mélyen vág népünk erkölcsi életébe, hogy valamennyi egyházkerület de még az állam gondoskodását méltán felhívja.

— **Péter Károly**, okleveles tanár, hajduböszörményi gymnásiumi tanárrá választatott meg a német nyelv és irodalom tanszékére.